

Socialdepartementet

Konkurrensverket
103 85 Stockholm

Uppdrag att följa upp och utvärdera konkurrensförhållandena i kommunernas valfrihetssystem

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att ge Konkurrensverket i uppdrag att utvärdera konkurrensförhållandena i kommunernas valfrihetssystem som bedrivs inom ramen för lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV). I uppdraget ingår att analysera om det faktum att kommunerna kan agera både som beställare och utförare av tjänster inom LOV påverkar konkurrensförhållandena på denna marknad. Konkurrensverket ska även analysera utvecklingen av utförare inom äldreomsorgen ur ett mångfaldsperspektiv, liksom etableringsmöjligheter för nya utförare.

Konkurrensverket får för detta ändamål disponera 2 000 000 kronor under 2011. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 5:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken, anslagspost 23 Insatser för ökad valfrihet. Medlen utbetalas av Kammarkollegiet efter rekvisition. Rekvisitionen ska hänvisa till det diarienummer som bidragsbeslutet har. Medel som inte förbrukats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 januari 2012. Konkurrensverket ska lämna en redovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 januari 2012.

Bakgrund

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) trädde i kraft den 1 januari 2009. Syftet med reformen är att skapa ökad valfrihet för den enskilde brukaren genom att öka mångfalden av aktörer samt mångfalden i utbudet inom bl.a. äldreomsorgen och i stödet till personer med funktionsnedsättning. Genom individens ökade möjligheter att välja utförare av den offentligt finansierade servicen förväntas även tillgängligheten, kvaliteten och effektiviteten öka i de insatser som erbjuds.

LOV möjliggör för kommuner som vill konkurrenspröva kommunala verksamheter att överlåta valet av utförare av stöd, vård- och omsorgstjänster till brukaren.

Kommunerna anger i ett förfrågningsunderlag de villkor som leverantören ska uppfylla för att bli godkänd. Kommunen är huvudman för verksamheterna och har ansvaret för att tjänsterna tillhandahålls brukaren i enlighet med gällande lagstiftning oavsett om verksamheten drivs i egen regi eller genom avtal med externa utförare. Socialstyrelsen utövar tillsyn över både socialtjänstens egna verksamheter och de verksamheter som bedrivs av externa aktörer.

Närmare om uppdraget

Det är viktigt att villkoren för att etablera sig inom socialtjänsten är så likvärdiga som möjligt för alla aktörer. Om det inte skapas förutsättningar för konkurrens på lika villkor finns det risk för att framför allt små företag slås ut från marknaden eller avstår från att etablera sig. Det är även viktigt att samtliga utförare i ett valfrihetssystem kontinuerligt följs upp för att säkerställa att kraven i förfrågningsunderlaget uppfylls.

I ett valfrihetssystem verkar inte bara de externa leverantörerna på en konkurrensutsatt marknad utan även de verksamheter som kommunen bedriver i egen regi. Kommunernas traditionella roll som utförare av stöd, vård- och omsorgstjänster har därmed i grunden förändrats till följd av reformen. Förutsättningarna för att skapa ett fungerande valfrihetssystem skiftar runt om i landet och förändringarna har skett under en relativt kort tidsperiod. I uppdraget ingår att analysera om det faktum att kommunerna kan agera både som beställare och utförare av tjänster inom LOV påverkar konkurrensförhållandena på denna marknad.

Alla kommuner som inför valfrihetssystem ska ha någon form av ickevalsalternativ för personer som inte kan eller vill välja. Kommuner och landsting avgör i dag enligt LOV själva vilket ickevalsalternativet ska vara. Socialstyrelsen konstaterar i sin uppföljning (Stimulansbidrag LOV, Slutrapport december 2010) att kommunens egenregi inte sällan utgör ickevalsalternativet. I uppdraget ingår att närmare analysera hur utformandet av ickevalsalternativet påverkar konkurrensförhållandena.

Införandet av LOV har bidragit till nyföretagande. Nya företag har startats och andelen kvinnliga företagare har ökat. Mångfalden har också ökat. Enligt Socialstyrelsen finns företag som valt att profilera sin verksamhet i mer än varannan kommun. Vanligast är att erbjuda personal som talar finska eller andra språk utöver svenska. Även olika religion- och kulturprofiler erbjuds. Löfte om personalkontinuitet, tidspassning och flexibel tidsanvändning är andra exempel. Det är önskvärt att denna utveckling fortsätter och i uppdraget ingår därför att analysera den

fortsatta utvecklingen av mångfald av utförare inom socialtjänsten och att bedöma etableringsmöjligheterna för nya utförare.

Konkurrensverket ska välja ut några kommuner som i en djupstudie ska studeras särskilt. I genomförandet av uppdraget ska Konkurrensverket samverka med Socialstyrelsen, Statskontoret, Sveriges Kommuner och Landsting och Tillväxtverket. Samråd ska även ske med för uppdraget andra berörda myndigheter.

Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet avser regeringen att avsätta ytterligare 4 000 000 kronor för uppdraget under 2012. En slutrapport ska då lämnas senast den 31 januari 2013.

På regeringens vägnar

Göran Hägglund

Anna Gralberg

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA/KLS/KSÄ KE
Näringsdepartementet/MK/ENT
Socialutskottet
Kammarkollegiet
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Socialstyrelsen
Statskontoret
Tillväxtverket
Sveriges Kommuner och Landsting